

Acharee Mot I (Leviticus 16 – 18)

20 april 2014 / 20 Nisan 5774

Leviticus 16: 1-10, 20-28

Thema: Hoe vrede te vinden met God?

Inleiding

Eerste dienst Tora en Evangelie, in een serie van zes dit keer. We zitten midden in de paasdagen. Dat laat ik deze dienst kleuren. Ook bij Joden is het nog Pesach, de zesde dag van het feest. Ik luister met u vanmiddag naar Tora, maar toch ook zeker naar Evangelie; dus wellicht een iets andere balans dan u in deze leerdiensten gewend bent.

Voor deze dienst grijpen we terug naar de lezing in de synagoge een week geleden. Toen was de Sidra Acharee Mot aan de orde. Acharee Mot, de eerste woorden van deze Sidra – het betekent: 'na de dood', namelijk na de dood van Nadab en Abihoe, twee zonen van Aäron.

Bij dat verhaal stonden we een paar weken geleden stil, met Leviticus 10. Thema was toen: huiveringwekkende nabijheid. God kwam temidden van zijn volk wonen, Hij verscheen in de tabernakel als heilig vuur. Onrzagwekkende verschijning.

We hoorden in de Joodse traditie hoe Mozes en Aäron er al op gerekend hadden dat één van hen, of zelfs beiden, dat verschijnen van God niet zouden overleven. Wie zo dicht bij God staat, hoort meer bij de hemel dan bij de aarde, staat dicht bij God dan de mensen. Maar ieder mens is onheilig, niemand is volmaakt; dus hoe overleef je dat?

In de hitte van het heilig vuur sterven echter niet zij, maar twee van Aärons zonen. En we hoorden Mozes zeggen: we hadden er geen erg in dat zij met hun toewijding nog dicht bij God stonden dan wij, waardoor het bij hen nog nauwer luisterde: de kleinste fout heeft onmiddellijk gevolgen voor wie zo dicht bij God staat.

Dan kun je beter Kampenaar zijn dan bij de kern van het volk Israel horen.

Nu pas, in hoofdstuk 16, horen we 'na de dood van Nadab en Abihoe....' Wat gebeurde er dan direct na hoofdstuk 10? Uitgelegd wordt in hoofdstuk 11 t/m 15 waardoor je als mens onrein kunt worden, dat betekent niet 'vies', maar 'ongeschikt' voor de dienst aan God. En na die uitleg horen we nu op welke manier mensen dan toch rein kunnen worden, op welke manier wij toch in vrede met God kunnen leven zonder het leven daarbij te verliezen.

Ik lees als aanvangstekst Lev. 16: 27 en 28; en ik lees ze vandaag bewust vlak naast teksten over Jezus die ons, gojiem, de vrede met God bracht.

De stier en de bok voor het reinigingsoffer, waarvan het bloed het heiligdom is binnengebracht voor de verzoeningsrite, worden buiten het kamp gebracht, waar de huid en het vlees en de ingewanden moeten worden verbrand. Degene die ze verbrand heeft, moet zijn kleren en zijn lichaam met water wassen voordat hij het kamp weer in mag.

Iemand meldde zich bij Petrus aan de hemelpoort om binnen te gaan. Maar Petrus zei: 'Een ogenblik. Hebt u wel genoeg punten? Om hier naar binnen te mogen gaan, hebt u honderd punten nodig.'

'Wel', zei de pas aangekomene, 'dat kan niet echt een probleem zijn; ik ben gedoopt, ik ben altijd trouw naar de kerk gegaan; ik heb belijdenis gedaan, ik ben ouderling en diaken geweest, ik ben mede-oprichter geweest van een tehuis voor daklozen, en ik heb menigeen van het Evangelie verteld'.

Waarop Petrus zei: 'Dat telt in totaal voor één punt'.

De christen schrok zich wezenloos bij die woorden. En hij zuchtte: 'Goede genade!'

'En dat', zei Petrus, 'zijn inderdaad de overige 99 punten. Komt u verder.'

Tja, hoe denken wij de nabijheid van God te overleven? We kunnen het nog zo goed bedoelen, we kunnen nog zoveel dingen doen, er blijft altijd een verkeerde energie in hangen, net als bij Nadab en Abihoe.

Ik citeer uit het slot van de vorige LTE:

God wil zich verbinden met deze wereld. Maar hoe vindt Hij het ultieme naderingsritueel (een rein kanaal) waardoor Hij in de wereld kan komen en kan blijven?

Wij hier zeggen te geloven dat God in Jezus dat ultieme leven heeft gevonden van een naderen tot God; een leven met God; een leven als een offer. In Hem kan Hij werkelijk nabij zijn. Jezus wordt niet voor niets Immanuël genoemd: God met ons. In Mij, stelt Jezus ten overstaan van Nathanaël, staat de hemel open; engelen dalen neer en stijgen op van Hem. Hij is de meest nabije bij het Vuur, Hij is zelf Vuur.

Maar hebben wij enig idee wat dat voor Hem moet hebben betekend? Dat Hij een leven lang verteert in deze vlam, en sterft in het Vuur als eenmaal Nadab en Abihoe om de presentie van de Eeuwige in de wereld mogelijk te maken? (einde citaat)

Eén punt voor wat wij inbrengen. 99 punten voor wat Hij inbrengt. Dat noemen wij genade. Genade is: dat je iets zo maar, voor niets krijgt. Maar dat betekent nog niet dat het niets gekost heeft. Degene die jou die genade geeft, die weet hoe hoog de rekening was. En de grootste vergissing die wij kunnen maken is dus denken dat genade gratis is. Gratis voor ons, ja; maar niet voor die ander.

We lezen Leviticus 16. Acharee Mot... Na de dood van de twee zonen van Aäron – bij het naderen voor de Eeuwige, toen stierven ze – sprak de Eeuwige tot Mosje: Zeg tot Aäron je broeder dat hij niet op elk tijdstip kan komen naar het heiligdom, binnen het voorhangsel. Het zou zijn dood betekenen.

Volgens de Joodse uitlegger Abravanel geven deze woorden aan dat Mozes altijd met God verkeerde en het allerheiligste binnen kon gaan, maar dat Mozes nu niet moet denken dat dat ook voor Aäron, als hogepriester van Israel, zou gelden. 'Al is hij je broer', zo leest Abravanel: 'hij komt hier niet!'. Net als bij zijn zonen, het zou zijn dood zijn. 'Want in de wolk zal Ik mij laten zien, boven het verzoendeksel' – dat 'want' moet volgens Abravanel worden vertaald als 'slechts'. En zo wordt de betekenis duidelijk: wanneer Aäron het allerheiligste binnenkomt - namelijk alleen die ene keer per jaar dat hem dat geoorloofd is, op Grote Verzoendag – dan moet hij ervoor zorgen dat een 'wolk van reukwerk het deksel bedekt', opdat hij de Verschijning van God niet ziet, want anders zou hij sterven. 'Slechts in de wolk zal Ik verschijnen'. En vervolgens wordt in Lev 16 dan alles verteld wat Aäron moet doen om in het allerheiligste te verschijnen en de vrede tussen God en zijn volk en de wereld mogelijk te maken.

Ik laat u een summier overzicht horen van de orde van de dienst voor de hogepriester op deze bijzondere dag. Een orde van de dienst uit de tijd van de Tweede Tempel.

Al zeven dagen vóór Grote Verzoendag brengt men de hogepriester naar een vertrek in de Tempel, opdat hij niet meer met onreinheid in aanraking kan komen en zich kan gaan voorbereiden op zijn dienst. Die dienst betreft het dagelijkse offer, het toegevoegde offer vanwege de Verzoendag, nog extra offers als het ook nog sabbat was, en de speciale dienst voor de verzoening zoals beschreven in Leviticus 16: een jonge stier en een ram als zondoffer respectievelijk opstijgoffer voor zichzelf; en twee geitenbokken als zondoffer voor het volk, en een ram als opstijgoffer voor het volk.

De avond voor de Grote Verzoendag mocht hij niet meer in slaap vallen om onreinheid te voorkomen. Hij kreeg dan ook weinig te eten, om dat sowieso te voorkomen; ook al moest hij de hele volgende dag dienst doen! Men las hem voor uit Job, Ezra en Kronieken, en tikte hem letterlijk op de vingers als hij dreigde in te dommelen.

Bij het krieken van de dag: baden en de acht priesterkleden aantrekken. Zich wijden bij het wasbekken. Schaaft slachten als morgenoffer, bloed sprenkelen op brandofferaltaar. Het heilige binnengaan voor reukoffer en om lampen menorah aan te steken. Dan het dagelijkse meel- en plengoffer. Vervolgens de offers voor Verzoendag: stier en zeven schapen.

Dan de speciale dienst volgens Leviticus 16.

De voorhof is inmiddels volgestroomd met mensen die de dienst volgen en met huiver wachten tot de hogepriester het allerheiligste binnen zal gaan. Daarvoor trekt hij nu eerst zijn schitterende priesterkleden uit, baadt zich, trekt eenvoudige witte kleden aan die alleen voor deze gelegenheid zijn geweven, heiligt handen en voeten in het wasbekken.

Dan offert hij de stier als zondoffer voor zichzelf en zijn huis. Hij legt beide handen op de kop van het dier, brengt als het ware zijn gewicht erop over, en belijdt zijn overtredingen. Daarbij spreekt hij de heilige Naam van God uit; wie dichtbij staan en die Naam horen knielen ter aarde. Wie verder weg staat looft God.

Dan gaat hij naar de twee geitenbokken. Het lot wordt geworpen. Eén is voor de Eeuwige en wordt bij het slachthuis gezet, de ander krijgt een rood lint om de kop en wordt bij de poort gezet.

Terug naar de stier, die wordt geslacht voor het hele priesterhuis. Het bloed wordt opgevangen.

Dan daadwerkelijk met gouden schalen en speciaal reukwerk naar het allerheiligste, totdat dat helemaal vol rook is. Immers 'Slechts in de wolk zal Ik verschijnen'. Dan achterwaarts uit het allerheiligste het heilige binnen. Een kort gebed. Want de mensen buiten moeten niet te lang in onzekerheid blijven of hij er wel weer levend uit komt! Dan met het bloed van de stier dat de priester hem aanreikt het allerheiligste weer binnen om het daar te spatten voor de troon van God.

Dan de geitenbok voor de Eeuwige slachten. Met het bloed daarvan terug naar het allerheiligste om dat daar te spatten voor de ontzondiging van het hele volk. Naar buiten om de handen op de kop van de andere geitenbok te duwen, en daarmee de zonden van het hele volk. Dan wordt die bok de woestijn in gezonden, via tien posten die voor voedsel en drinken onderweg zorgen; om tenslotte kilometers ver weg van een steile rots te worden gestort.

Intussen wordt alles wat overgebleven is van stier en geitenbok buiten het legerkamp gebracht en daar verbrand. Degenen die dat doen mogen alleen gewassen en gebaad terugkomen.

Daarna nog alle andere offers van de dag, nog diverse keren verkleed, nog een laatste keer met reukwerk het allerheiligste binnen. Totdat de Grote Verzoendag voorbij is.

Nee, die 99 punten zijn niet gratis. En het reikt ook nog heel wat verder en dieper dan de eerste de beste psycholoog in onze dagen die iemand al zijn sores en schuld op laat schrijven, om die brief daarna ritueel te verbranden en daarmee alles achter zich te laten en zich in nieuwe kleren te steken. Al kan dat ook wonderwel werken. Je nadert God niet zo maar.

Laat ik het hele verzoendag-gebeuren nog sterker concentreren, ik richt me alleen even op dat ene geitenbokje voor de Eeuwige. De hogepriester legt daar de zonden en schuld op van een heel volk van een heel jaar. Het beest is daarmee psychologisch gezien volstrekt taboe geworden. Het gaat bij wijze van spreken door zijn hoeven van ellende. Normaal werd van zo'n bokje na de slacht het vlees ook gegeten. Maar in dit geval volstrekt niet. Het wordt weggesleept. Buiten de legerplaats moest het worden verbrand. En het neemt alle vuil en zonde mee in zijn dood. Degene die het verbrandde moest zorgen dat hij daarna schoon gewassen en met schone kleren terugkeerde naar het volk, want stel je voor dat iets van al die vuiligheid aan hem bleef hangen en mee terugkeerde tot het volk.

Maar: als hij dan ook terugkeerde tot het volk op het tempelplein in zijn schone kleren, dan trof hij daar één feestvierende menigte. Want de verzoening had plaatsgevonden! God leefde in vrede met zijn volk. Alles was nieuw, alles goed, tussen God en mensen, tussen mensen onderling; alle ongerechtigheid was weggedaan. Alles leek hetzelfde; niets was meer hetzelfde. Een nieuwe wereld. Iedereen rechtvaardig voor God door de offers die waren gebracht.

'Rechtvaardig geworden door geloofsvertrouwen hebben wij vrede bij God door onze Heer, Jezus Christus, door wie wij ook de toegang hebben verkregen tot deze genade waarin wij staan', zo horen we Paulus in Romeinen 5 spreken over de Grote Verzoendag, de Goede Vrijdag en Pasen.

Er was en is een 'Agnus Dei qui tollit peccata mundi', lam Gods dat de zonde van de wereld draagt. Zeg inderdaad niet dat deze genade niets gekost heeft. Niet de zonde en schuld van één volk van één jaar, nee, de zonde en schuld van alle volkeren der aarde, en van alle tijden heeft dit bokje met zich meegenomen in de dood. De zonde en schuld van alle volkeren, van alle tijden; met terugwerkende en vooruitwerkende kracht; dus ook de zonde en de verkeerde energie van u en jou en mij. Dat wilde Jezus op zich nemen. Het 'bokje' heeft zichzelf weggesleept buiten de legerplaats en is verzengd in vuur. Er is daarmee in deze wereld geen zonde meer overgebleven!

Het duurt even voordat dit tot de discipelen doordringt. Na de dood van Jezus leven zij al in een paaswereld waarin zonde en dood zijn overwonnen en voorbijgegaan, maar ze realiseren het zich nog niet. Pas als Jezus, als het ware schoongewassen en in het nieuw gestoken naar hen toekomt, begrijpen zij, en herkennen zij het hele verzoendag-gebeuren dat in Christus heeft plaatsgevonden. Dé Grote Verzoendag heeft plaatsgevonden. Er is geen zonde meer die Gods nabijheid verhindert. In Christus is er vrede met God voor alle eeuwigheid. Er is in feite maar één zonde die over blijft, namelijk dit niet te geloven, in deze paaswerkelijkheid niet te gaan staan en daarin te ademen en te leven.

Om Jezus' wil is er alle reden om iedereen in de armen te vallen en paasfeest te vieren. Om Jezus' wil zou geen enkele zonde of schuld ons nog uit elkaar moeten drijven. Integendeel, in zijn Naam worden wij geroepen met vreugde van verzoening, vrede met God en alle mensen, te getuigen en dat ook in praktijk te brengen. Verzoening te bewerken tussen mensen, verzoening tussen volkeren,

verzoening tussen Jood en niet-Jood (het moeilijkste). Daarom heeft het zin om het Evangelie te verkondigen. Opdat mensen die al in een paaswereld leven, maar dat nog niet weten, zich dat gaan realiseren en hun levens daarop aanpassen.

En als we om deze boodschap worden uitgelachen, als de wereld met ons spot en zegt dat zo'n rechtvaardiging niet bestaat – ach ja, de discipelen werden binnen de kortste keren zelfs vervolgd, Paulus en zijn vrienden werden meermalen gegeseld en gevangen gezet omdat ze met hun boodschap de hele gang van zaken tussen mensen op de kop zetten en gevestigde belangen bedreigden; er zijn massa's mensen die hun schuld niet willen bekennen en daardoor vasthouden, er zijn mensen die anderen blijven beschadigen, er zijn mensen die van geen verzoening willen weten, enzovoort – dan roept de Hebreeënbrief ons op om toch dezelfde weg van Jezus te gaan. Dan desnoods ook maar, al zocht je het goede en rechtvaardigheid, buiten de legerplaats te worden geworpen 'en zijn smaad te dragen; wij zoeken hier immers ook geen blijvende stad, nee, wij zoeken de toekomstige'.

We geloven dat de rechtvaardigheid van Jezus het wint; zelfs in en door de dood heen. Wij geloven in een paaswereld die eens voor iedereen zichtbaar zal zijn. Ik lees die Hebreeënbrief gelijk maar door en eindig met de bede die de schrijver ons meegeeft:

*De God van de vrede, die de grote
herder der schapen omhoog heeft
gevoerd uit de doden door het bloed
van een eeuwig verbond, onze Heer,
Jezus,
moge u bevestigen in al wat goed is,
om zijn wil te doen, en in ons doen
wat voor zijn aanschijn welgevallig
is, door Jezus Christus; Hem zij de
glorie tot in de eeuwen der eeuwen.
Amen.*